

2. Jelentés az Érem- és Régiségtárról.

Tisztelt Közgyűlés!

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum érem- és régiségtára az 1908-ik év folyamán, mint a mellékelt táblázatokból kitetszik, 2584 drb régiséggel és a vele kapcsolatos érmészeti és régészeti intézet szerzeményeit is beleszámítva, 1466 drb éremmel gyarapodott. Hogy ezek a szerzemények miképen oszlanak meg az egyes csoportok között, azt azok a táblázatos kimutatások szemléltetik, a melyeket jelentésünkhöz csatoltunk.

E szaporodás természetét illetőleg ki kell emelnünk először azt, hogy ebben az esztendőben még is sikerült már eljutnunk odáig, hogy szerzeményeink nem pusztán ajándékozások és vételekből, hanem szakszerűen vezetett ásatásokból is erednek. Többször hangsúlyoztam, hogy a legértékesebb tudományos anyagot éppen ez utóbbiak szolgáltatják és hogy gyűjteményünk tudományos értéke abban a mértékben szaporodik, a milyen mértékben a szakszerű ásatások foganatosítására képesek vagyunk. A lefolyt évben *öt* olyan ásatást végeztünk, a mely intézetünk gyűjteményeit szaporította és egy olyat, a melynek eredménye más múzeumnak a gyarapítására szolgál.

Az intézetünk gyarapítására szolgált ásatások közül első helyen a porolissumi ásatásokat kell említenünk, a melyeknek vezetésével dr. Buday Árpád urat, intézetünk osztályarchaeologusát bíztuk meg. Ez az ásatás kiinduló pontja olyan tudományos munkásságnak, a melynek megindítását intézetünk régés-rég óhajtotta, de egyrészt a kiképzett szakerő, másrészt a szükséges anyagi erő hiánya és végül egyéb elfoglaltságunk ez ideig jámbor óhajtássá tették.

A tudományos munkásság, a melynek ez az ásatás kiinduló pontja, limes-kutatások neve alatt szerepel és területünkön a régi római Dacia katonailag megerősített határainak föl kutatását és tudományos megállapítását jelenti. Olyan munka ez, a melyre a régiségtan magyar művelőit a külföld tudományosságával szemben a tudományos reputáció követelményei kényszerítik, a melyet nekünk kell elvégezni, ha a művelt nemzetek sorába akarunk tartozni. Ha nem akarjuk, hogy e munkálatok elvégzésére osztrák szomszédunk, — a ki úgysis szívesen költi barbár hírünket — a maga fiaiból szervezett expedíciókat küldjön hozzánk.

Intézetünknek sok olyan vágya van, a melyet mostoha viszonyai között ez ideig nem valósíthatott meg, de ezek közül egy sem

volt annyira bensőséges, mint az, hogy a limes-kutatásokat megkezdhesse. Hiszen, talán semmiben sem volt az erdélyi terület annyira bitang jószág, mint a római idők emlékeinek szempontjából. Hányszor égett a lefolyt tíz év alatt a szegénynek vegyes harag pírja az arcunkon akkor is, a mikor azt láttuk, hogy oszt-rákok járják be pompás fölszereléssel, nagy pénzerővel és kellő szakértelemmel Erdélynek római telepeit, hogy tudományos közleményeket juttassanak a külföldi tudományosságnak erről a magyar területről, mindennél ékeesebben bizonyítván fajunk és nemzetünk kulturátlanságát olyan bizonyítékokkal, a melyeket nagyon nehéz czáfolni. De tünnünk kellett, mert szegények és segélytelenek voltunk, sőt az lett volna igazi kulturátlanság, ha ezeket az urakat — a kikről pedig jól tudtuk, hogy hazánknak és nemzetünknek ellenségei — *tudományos* munkájukban akadályoztuk volna.

A harag és szegény pírja égett arcunkon akkor is, a mikor erdélyi római emlékekről szóló, magyar emberektől származó olyan közleményeket olvastunk, a melyek tökéletes dilettantizmusról és sokszor nagy lelkiismeretlenségről tanuskodtak, mert ezek a közlemények nagyon alkalmasak voltak arra, hogy azt a hitet keltsek, hogy a magyartól csak ilyen telik, a mi pedig nem igaz.

De mit tehattunk? gyűjteménytarunk jelentéktelen, rendezetlen aprócska vidéki gyűjtemény volt, a mely egy szobában és egy konyhában szorongott; szaki személyzete az igazgatóból állott; javadalmazása egyenlő volt a semmivel; könyvtára szintén; fölszerelése még annyi sem, hogy gyűjtemény tárgyait szekrényekbe helyezhette volna.

A közönség azt sem tudta, hogy a világon vagyunk. Egy álló esztendeig egyetlen levéllel föl nem kerestek.

Várnunk kellett, míg intézetünket legalább fél-túl rendbe szedhettük, annak számára könyvtárat szervezhettünk és javadalmat eszközöltünk ki neki. Várnunk, míg szakembereket nevelhettünk és míg ismét belévíhettük az erdélyi magyarság köztudatába, hogy van Erdélyi Nemzeti Múzeum és hogy Erdély magyarságának ezzel a múzeummal szemben vannak kötelességei.

Míg mindezt el nem értük, addig tünnünk kellett a laikus turkálók garázdálkodásait, az úgynevezett művelt fosztogatók szomorú dúlásait, a lelkiismeretlen kalmárok rablásait, a melyekkel kiszámíthatlan károkat okoztak.

Nem mondjuk, hogy mindezt igen nagy mértékben nem kell még ma is tünnünk, csak annyit jelezhetünk, hogy ma már még sem kell ezt teljesen összetett kezekkel néznünk, mert habár megfelelő helyiségeink ma sincsenek, az egy szobából és konyhából mégis kinőttünk már. Igaz, hogy javadalmaink is messze alatta maradnak az intézetünktől betöltendő föladatoknak, de legalább mégis már vannak. Könyvtárunkat sem lehetne az intézet rendeltetéséhez méltónak nevezni de annyi már mégis van ebből is, hogy teljesen tétlenül nem kell vesztelnünk. Kiképzett szakembereinknek megélhetéséről ugyan minddeddig elfelejtkeztek azok

az illetékes körök, a kiknek ez kötelességük, de azért jóleső öntudattal mondhatjuk, hogy ilyen szakembereink már vannak és hogy ezek földadatainknak éppen olyan becsülettel képesek megfelelni, mint osztrák szaktársaik, azzal a különbséggel, hogy ezek az utóbbiak nem kénytelenek jövőjüket és existenciájukat kockáztatni azért, hogy nemzetük művelődéséért dolgozhassanak. Ausztriában szép jövőt, kedvező anyagi helyzetet és magas rangot adnak azért a kulturális munkáért, a miért a mi szakembereinknek a legkínosabb kockázatot kell viselniök.

Azt sem mondhatnám, hogy az erdélyi magyarság érdeklődésének avval a teljességével fordult intézetünk felé, a mely a maga megbecsülésnek művelt embernél elmaradhatatlan következménye és a nemzeti haladásnak legbiztosabb záloga, mert hiszen Bethlen Kata menyasszonyi ládája csak nemrég került Budapestre, holott igazán nem tudjuk, hogy mi való hát az Erdélyi Nemzeti Múzeumba, ha Bethlen Kata ládája is Budapestre, az iparművészeti múzeumba való. Azt a művészi irányt, a mely ezen a ládán érvényesül, annyi más hazai emlékekkel lehetne képviseltetni az iparművészeti múzeumban, hogy igazán nem tudjuk, miért kellett éppen ettől a történelmi emléktől megfosztani Erdélyt, a hol olyan nagy szüksége van a küzdő magyarságnak arra, hogy a multak fényéből merítsen erőt. Bethlen Kata ládája nem áll magában, még a legújabb időben sem, de bárha efféle szomorú tények még ma is tapasztalhatók, a mikor intézetünknek már azt sem lehet szemére vetni, hogy erdélyi történelmi és régészeti becsú emlékekért nem lenne képes épen olyan anyagi áldozatra, sőt sokszor nagyobbra is, mint nálánál jóval gazdagabb intézetek, mégis ma már jóleső érzéssel mondhatjuk el, hogy az erdélyi magyarság szíve kezd már intézetünk felé fordulni. Igaz, ma még kevesen vannak az érdeklődők, de megvigasztal bennünket az, hogy ezek a legműveltebb, legnemesebb és legfenköltebb gondolkozásaik köréből valók, a kiknek szívében melegen lobog a hazaszeretet lángja, a kik nem tudnak világpolgárok lenni és a kik lelkükkel összenőttek evvel a földdel. A kik tudják, hogy a haza földjét mindenütt egyformán meg kell művelni, a kik érzik, hogy nem sok hasznot tettek azzal, hogyha azt a virágot, a mely kedvezőtlen viszonyok között is megfogamzott a kopár talajon, elviszik oda, a hol úgylis bőségesen ontja a virágáldást az anyatermesztet. Mert mit ér a pompázó fej, ha a végtagok elsorvadnak.

A porolissumi ásatások megkezdésénél mindazoknak a változásoknak szerepe volt, a melyeket a fentiekben ecseteltem. Egyesületünknek zilahi vándorgyűlése alkalmával Szilágy vármegye törvényhatósága megígérte, hogy limes-kutatásaink kiindulási pontjául választott azon ásatásoknál, a melyet a vármegyében, Mojgrád és Zsákfalva közt fekvő Pomét hegyen — a hol Torma Károly megállapítása szerint a római Porolissum feküdt — tervezünk, nemcsak erkölcsi, hanem anyagi segítségben részesítend. A vármegye ezt az ígérését 1908. évi februárius hó 27-ik napján tartott

közgyűlésében 5—1908. jkvi szám alatt hozott határozatával be is váltotta az anyagiakra nézve, kimondván, hogy ezeknek az ásatásoknak költségeihez — két évre elosztva — 2000 koronával hozzájárul.

Íme, a társadalom érdeklődésének egyik fényes megnyilatkozása; mely a mellett, hogy nemes indokokból fakadt, egyúttal föltétlenül célravezető is. Engedjék meg, hogy megálljak egy pillanatra a nemes vármegye határozatánál, mert annak végtelenül fontos elvi jelentősége van.

Mikor Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi minisztersége idejében megindította azt a kétségtelenül helyes irányú akciózt, hogy az addig szinte mindent abszorbeáló Budapest mellett a vidéken is létesüljenek művelődési központok; sokan és sok helyütt féireismerték a módot, a hogyan ezt a dolgot megvalósítani kell. A legnagyobb tévedés a szervezendő intézmények tekintetében uralkodott. Az emberek nem voltak tisztában a múzeumok és könyvtárak fogalmával; nem azok alapításának és fentartásának feltételeivel. Ott, a hol indokolt lett volna a könyvtár, alapítottak múzeumot, ott, a hol indokolt lett volna valamely különleges közművelődést terjesztő gyűjtemény, p. o. szépművészeti múzeum (képtárral, gipszmásolatokból és modern szobrokból álló szobor-gyűjteménnyel), alapítottak régiségtárat, a mihez nem volt meg sem a szükséges szakember sem a megfelelő gyűjtési terület, sem a kellő helyiség, sem a megértő közönség.

Elfelejtették azt, hogy a művelődési intézmények tekintetében is érvényesül a fokozatos fejlődés elve és hogy mint általában a természetben, úgy ezen a téren sincsen ugrásnak helye. Hogy p. o. a hol ma az összes könyvkereskedésekben, iskola könyveken kívül nem lehet egyetlen tudományos munkát fölfedezni, előbb ismeretterjesztő munkákat tartalmazó könyvtárral kell rászoktatni az embereket a komolyabb művelődési intézmények élvezésére és ott nem lehet a dolgot tudományos követelményekkel járó múzeummal kezdeni.

Elfelejtették azt is, hogy a kulturális intézmények között is vannak fokozatok és hogy a magasabb fokozatuak nem állíthatók fel olyan számban, mint az alacsonyabbak, nem csak azért, mert igen sokba kerülnek, hanem azért is, mert az előbbieket nem is szükségesek olyan sok helyen. Szívesen használok mindig ennek a fokozatnak a megvilágosítására azt a példát, hogy az első osztályú expresszvonatok nagyon tökéletes eszközei ugyan a közlekedésnek, de mégis csak ott használják őket, a hol egymástól igen távol fekvő helyeket akarnak a világforgalomban összekötni. A gyorsvonat sem áll meg minden apró állomásnál; erre a személyvonatokat használják; sőt még a személyvonat is kivételt tesz és bizonyos helyek érintését a vegyesvonatra bízta.

A múzeumok mindenesetre nagyon tökéletes eszközei a művelődés terjesztésének és fejlesztésének, de szervezetük sokkal komplikáltabb, hogysen indokolható lenne az a múzeumalapítási

düh, a mely Wlassics Gyula életrevaló kezdeményezése után, mint ennek a kezdeményezésnek fattyúhajtása megnyilvánult és egy csomó életképtelen, múzeumnak keresztelt vidéki lomtár megalapítását eredményezte, a melyek inkább arra alkalmasak, hogy a múzeumi eszmét nevetségessé tegyék.

Szilágy vármegye nem esett ebbe a hibába, hanem belátta, hogy ezen a téren nem az erők szétforgácsolása, hanem azok tömörítése vezethet célhoz s a vértelen múzeumalapítás kétes dicsősége helyett az erdélyi anyaintézet összefoglaló munkásságának istápolására vállalkozott. Ez a cselekedet kétségtelen érdem és gyümölcsét azokban a tudományos munkálatokban kézzelfoghatóan bírja, a melyeket Porolissumban dr. Buday Árpád, múzeumunk osztályarchaeologusa végzett. Azok a gyűjteménytárgyak, a melyek ezekből a munkálatokból gyűjteményünkbe kerültek, szakszerűen megfigyelt emlékek, a melyek a magyar tudományos kutatásnak megbízhatóságát fogják mindenha dicsérni és azok a szakszerű közlemények, a melyek e munkálatokról társulatunk folyóiratában az „Erdélyi Múzeum”-ban Buday úr tollából megindultak, hazai tudományosságunknak sohase fognak szégyenére válni.

Szilágy vármegye támogatása ezeknél az ásatásoknál nem állott meg a pusztá anyagi segedelemnél, mert a vármegye egész erkölcsi tekintélyét is latba vetette az ásatások sikerének előmozdítására. Nem tudjuk, hogy ebben a tekintetben Kaizler György főispán úr ő méltóságának avagy a vármegye végtelenül műveltlelkű alispánjának, dr. Török Istvánnak, avagy Tarpay Miklós zilahi, Péchy Imre zsbói főszolgabíró és Bedő Béla szolgabíró uraknak, vagy pedig Dobokán Gerő karikai jegyző úrnak tartozunk-e nagyobb hálával mindazért az erkölcsi támogatásért, a melyben ezeket a fontos tudományos munkálatokat részesítették. Csak azt érezzük, hogy lelkünk büszke örömmel telik el annak a tudatában, hogy ilyen nemes munkatársakra akadunk. Minden ellenkező jelek daczára, erősen élt lelkünkben az a meggyőződés, hogy az erdélyi magyar társadalomban megvan az a lelkes művelt elem, a mely nélkül sikeres munkálkodás, különösen a mi szakmánkban, el nem képzelhető. És, hogy most talán éppen a zilahi vándorgyűlés eredményeképen erre a rétegre rátaláltunk, csak érzésünk igaz voltát bizonyítja.

De Szilágyvármegye anyagi és erkölcsi támogatása nem meríti ki teljesen azt az érdeklődést, a mely a közönség részéről ebben a munkában megnyilatkozott. Mert hiszen, br. Wesselényi Miklós koronaőr úr ő nagyméltósága, mint földtulajdonos nem kisebb mértékben járult munkánk sikeréhez, mikor az ásatást engedélyezte és az összes esetleg előkerülő leletekre nézve a tulajdonjogot intézetünknek biztosította.

Ő excellenciájának nemes áldozatkészségével egészen méltó párhuzamban volt Szabó György úrnak, a földterület bérlőjének odaadó támogatása. Elvégre voltaképen neki voltunk legnagyobb terhére, a mikor az ásatások területét használata alól elvontuk s ő nemcsak hogy ebbe a leglekötötelezőbb szeretetreméltósággal nyu-

godott bele, de kiküldött szakemberünknek az ásatások területén, a mely minden lakott helytől messze, elhagyottan fekszik, elég kényelmes hajlékot készíttetett. Azt a számos apró, de megbecsülhetetlen figyelmességet, a melylyel intézetünk kiküldöttjét úgy ő, mint felesége ő nagysága szinte elárasztotta, felsorolni bajos lenne, mert hiszen az ilyeneket csak magyar ember szíve tudja kitalálni. Annyi bizonyos, hogy azon az elhagyott helyen Szabó György úr kifogyhatatlan szivessége nélkül intézetünk munkája szinte leküzdhetetlen nekézségekbe ütközött volna.

Engedjék meg, hogy az ily munka sikeréhez szükséges tényezőzők felsorolásából ne hagyjam ki a legfontosabbat sem, a szakembert. A tisztelt közgyűlésnek nem sok tudomása van arról, hogy az alatt a decennium alatt, mióta az érem- és régiségtárat vezetni szerencsém van, komoly tudományos gárda nevelődött föl abban. E gárda csöndes, zajtalan munkában nőtt fel és erős kötelességtudásban, de igyekeztem arra, hogy lehetőleg kevés gondot okozzon az egyesületnek.

Most sem akarok az egész derék testületről szólni, csak arra az egyre kívánom figyelmüket felhívni, a kinek neve az ásatások sikerétől elválaszthatatlan, hiszen jelentésem további részében úgy is kell a többiekéről szólanom, mert a munkából ez idén ugyancsak sokan kivették a maguk részét. Dr. Buday Arpád úr szaktudása és önfeláldozása nélkül mindaz az áldozatkészség hiába való lett volna, a melyről fentebb szólottunk. Négy héten keresztül dolgozott egy vadonban, a honnan a legközelebbi lakott hely is 6 km.-nyire van és lelkesedése nem csüggedt az utolsó napon sem. Hogy munkája milyen lelkiismeretes és milyen szakszerű volt, arról az „Erdélyi Múzeumban“-ban ez ásatásról megjelent cikkei tesznek legjobb tanúságot. Buday dr. úr intézetünk tudományos gárdájának doyen-je, a ki különösen a római tartományi régiségekkel foglalkozik. Egy ízben megengedte a Múzeum Egyesület, hogy Buday úrnak orosz múzeumok tanulmányozására 400 korona úti segélyt adhasson a maga javadalmából. Ez akkor nehezünkre esett, de azóta számtalanszor — s a porolissumi ásatások alkalmával legfényesebben — bebizonyította Buday úr, hogy soha pénz gyümölcsözőbben nem fektettünk be, mint mikor az ő tanulmányútját segélyeztük. Ha egyesületünknek nagyobb érdeme nem volna is, mint az, hogy olyan értékes szakemberek kifejlődésére alkalmat nyújtott, mint Buday dr. úr és a vezetésemre bízott intézetben működő társai, akkor se mondhatná senki jogosan, hogy egyesületünknek az utolsó decenniumban nem voltak sikerei.

Sorrend szerint második helyen kell említenem azokat az ásatásokat, a melyeket dr. Roska Márton úr, egyetemi tanársegéd a Műemlékek Orsz. Bizottsága részére a gyulafehérvári székesegyházban végzett. A leleteket, a melyek ezen ásatások alkalmával napfényre kerültek, intézetünk őrzi, de csak a végből, hogy annak idején a gyulafehérvári székesegyház mellett létesítendő helyreállítási múzeumnak szolgáltassa át.

Nem a mi gyűjteményeinket szaporítják tehát ezek és mégis öröndetes tény, hogy az ásatást az Erdélyi Nemzeti Múzeum végeztette, mert feladatába vágó munkát végeztet ezzel is és a tekintélyes testülettől nyert megbízás legjobb bizonyítéka az intézetünk tudományos megbízhatóságába vetett bizalomnak. Ezek az ásatások hozták napfényre az 1793-ban elhalt Szeredai Antal történetíró sírját, valamint az 1754-ben elhalt Gyulafi Lászlónak belső részeit tartalmazó feliratos urnát.

Ipartörténeti emlékeink s részben fegyvertárunk csoportjait gyarapította még más két ásatás, a melyek közül az egyiket ugyancsak Roska Márton dr. úr végezte Székelyföldváron. Itt ugyanis özv. Gerendi Lászlóné telkén XVI-ik századbeli kályhacserepek, egy önozott rézfedő, vascsákány és kézvonó kerültek elő. Roska úr ásatása kiderítette, hogy a lelet helyén a XV. században épület állott, a melyből azonban ma már csak igen kevés alap maradt meg a keleti és a déli oldalon. A leletek hitelesítésére s azok egykorúságának megállapítására sok becses adatot szolgáltatott ez az ásatás.

A másik ásatást Kovács István úr, intézetünk osztályarchaeologusa végezte a kolozsvári Gazdasági Akadémia területén. A nyomra vezető itt is az volt, hogy dr. Szentkirályi Ákos úr, a Gazdasági Akadémia igazgatója szives volt értesíteni intézetünket, hogy a vezetése alatt álló intézet területén földmunkálatok alkalmával éremes régiségleletek kerültek elő. A Gazdasági Akadémia területén már korábban is végeztünk ásatást, a mikor is XVI—XVII. századbeli épületek maradványaira bukkantunk az új konviktus déli udvarterén. Most ettől az első lelőhelytől délnyugatra két kemenczét, tudniillik egy nyitott tűzhelyet és egy fedett sütőkemenczét talált Kovács úr a XVI. végéről, esetleg a XVII. század elejéről. A gazdasági intézet területéről az igazgató úr szives gondossága folytán tehát immár két s egymáshoz meglehetősen közelfekvő helyen figyelhettünk meg olyan emlékeket, a melyek minden valószínűség szerint a kolozsmonostori apátságához tartozó gazdasági épületek voltak és ha az igazgató úr szives figyelmét az előkerülő leletekre továbbra is kiterjeszti, az ő gondossága révén még sok értékes leletre lehet kilátás.

Intézetünk gyarapodása egyébként ajándékokból, leletekből és vételekből is elég gazdag és értékes. A mi mindenekelőtt szerzeményeink őskori csoportját illeti, ki kell emelnünk, hogy intézetünk törekszik arra is, hogy azoknak az őskori emlősöknek maradványait, a melyek a poleolithos kőkor faunáját jellemzik, legalább egy pár jellemző példában felgyűjtse, mert a történelemelőtti időkre vonatkozó emlékeink kiállítása e nélkül kellő okulással nem szolgálhat. Ez évi szerzeményeink közt ezen a téren egy mammut-agyar válik ki, a melyet László Gyula kőhalmi tanító úr lelkes buzgóságának köszönhetünk. Gyűjteményünk eddig sajnosan nélkülözte az említett faunának ezt a jellemző maradványát; mindössze a mammut fogainak egy pár példányával rendelkezünk eddig.

Szorosan régészeti tárgyú e nemű gyűjtésünkben első helyen kell említenünk az alsófehérmegyei Magyar-Bagórol származó arany-leletet. Lemezről készült csónakvégződésű, szívalakú két arany-karika van e leletben, a melyek közül az egyik finom vonalas ékítést visel. Hazai réz-kőkorunknak jellemző ékszerei ezek, még pedig eddig ismeretlen nagyságban, abból az erdélyi aranyból, melyet citromsárga színe jellemez. Ezt a leletet ugyanilyen aranyból való nyers aranyanyag egészíti ki.

Legbővebb gyarapodást ez a csoport vétel útján nyert.

Nem szólunk most arról a 8 darabról, a melyek amúgy is gazdag tordosi gyűjteményünket szaporítják. De meg kell emlékeznünk más 3 lelőhelyről és pedig első sorban a brassómegei *krizbai telepről*, a melynek leletei közt a réz-kőkor három közszer-szám-típusának, t. i. a gyalúalakú fúratlan, az ékalakú fúratlan és az átfúrt baltának gazdag sorozatait látjuk. Ez a lelet az Olt völgyének őskorára vet világot, míg egy másik, t. i. a szászbudai a Nagyöküllő völgyére jellemző leleteket tartalmaz és pedig három csiszolt közszer-számot, a melyek méreteiknek nagyságával tűnnek ugyan ki, azonban mégis már igen fejlett példák. Mindenesetre jó lenne a két lelőhely közelebbi megismerése, nemcsak azért, mert leleteik az erdélyi terület átmeneti fémkorába tartoznak, hanem azért is, mert úgy az Olt, mint a Küküllő völgye elsőrangú szerepet játszanak hazai őskorunkban. A Küküllő vízrendszeréből ez idén is elsőrangú kő-réz-kori emlékek jutottak gyűjteményünkbe. Pompás példány például a hévízi nagyméretű rézvéso (Homoród völgye). Még értékesebb a szerdahelyi lelet, a melyben sima és szárnyas rézvéso társaságában a jellemző fehértöméses agyagműveket is együtt találjuk. Egy homorodi pápaszemszirális értékesen egészíti ki a képet.

Nem olyan nagyszámú, de értékes bronzkori szerzeményünk is, a mely Tordáról, Várfalváról, Zalatnáról, Szászkeresztúrról, Szászkeresztúrról, Oláhpianról, Szászvárosról és Magyardecseről tartalmaz leleteket. Ezek közül csak egy háromszögű bronztört akarunk kiemelni, mint fegyvert, de ennél sokkal nevezetesebb két szászvárosi fokes, melyek tiszta ónból készültek s kétségtelenül soha sem voltak használatban lévő fegyverek, hanem az ónnak, mint a bronzgyártáshoz szükségelt anyagnak egyik szállítási formája.

Hazai őskori keramikánk rendszerezésénél mindenesetre szerepe lesz az idei szerzeményeink közül a tóbiási (Nagyöküllő-megye) agyagcsészének, a melynek fenekét kettős hornyolat díszíti.

Számra is, meg értékre is egyaránt becses az ú. n. vaskori leletek csoportjába tartozó ez idei gyarapodásunk. Ezt a kort Erdélyben három műiránynak sajátos keveredése jellemzi, úgymint: a hallstatti, La Tène és a Pontus-menti ú. n. skita-leletek. A legértékesebb e nemű szerzeményünket Szász Ferencz marosvásárhelyi főgimnáziumi tanár úr buzgó közreműködésének és Szokolay István máv. főmérnök úr nagylelkű ajándékának köszönhetjük. Ők vezettek ugyanis nyomára egy nevezetes marosmenti lelőhelynek, a melyben a Villanova-típusú agyagedények társaságában a szkita

sírokról ismert nomád (azaz nem görög típusú) bronztükrő fordul elő.

Balászfalváról származik egy másik e csoportba tartozó lelet, a mely véletlen szerencséivel megmenekült roncsa egy gazdagabb sírmezőnek. E leletben olyan típusú bögre van, a minő a most említett marosmenti leleteket is jellemzi, de hallstadti ízlésű bronz díszítménytag kíséretében.

Vételekből gazdagodott ez a csoport Nagyenyedről és Tordáról három darab nyeles bronztükrővel; a melyek közül kettő azt a rövidnyelű típust mutatja, a melyet eddig legsűrűbben az etrusiai terület szolgáltatott, egy pedig azt a hosszabb állatfejesvégű nyelet, a mely éppen a Fekete tenger északi partjainak szkíta-leletei között gyakori. Ezek tehát a görög irányt képviselik. E leletek közt még érdekesebben képviseli ezt az irányt egy Nagyenyedről származó kylix és egy oinochoe, továbbá különösen egy pár oroszlánfejes arany fülbevaló Imecsfalváról, a mely a Kr. e. V. század görög ötvösségének egyik igen jellemző terméke.

Érdekes, hogy míg Totesdről a kaukázusi kobáni sírmezőt jellemző csónak-fibula-típust gyűjthettük, addig a Küküllő völgyéből ezeknek a Kr. születése körüli századokból származó fejleményeit szereztük meg.

Római csoportunk gyarapodásának legértékesebb része mindenesetre az, a melyet a porolissumi ásatások szolgáltatnak. Az innen kikerült emlékek értéke nem azoknak művészi becsében, hanem abban rejlik, hogy minden egyes darabjuknak összes előfordulási körülményei pontosan ismeretesek. Az ásatások eredményeit Buday Árpád dr. közzétette¹ és innen tudjuk, hogy a leletek egy védőfal és egy lakótelep területéről származnak.

Nem kevésbé értékes azonban vételekből és ajándékokból származó gyűjteményünk sem.

Ajándékba kapott szerzeményeink közül különösen azt a két darab szobor kéztöredéket kell kiemelni, a melyet Várhelyről Melka Vincze festőművész úr nagylelkűségének köszönünk. Nem kevésbé becses azonban Nagy Samu tanárjelölt úr ajándéka Marosludasról, mert új római lelőhelyre hívja föl figyelmünket. Dietrich Emma úrhölgy ajándéka a porolissumi bronzfibulák számát gyarapítja.

Hatalmas azonban a gyarapodás ez idén vételeinkből is.

Az Aranyos völgyéből 4, a Szamos völgyéből 5, a Küküllő völgyéből 14, a Maros völgyéből 15, az Olt völgyéből 10 és még 3 más, tehát összesen 51 lelőhelyről gyűlt ennek a csoportnak anyaga, a melyben a skulpturalis emlékek közt 3 domborművet emelhetünk ki, a melyek közül kettő az oly jellemző thrák lovasistenre vonatkozó hazai emlékeink számát szaporítja. Gazdag sorozatot nyújtanak az agyagművek is, a melyek közül különösen azok az állat- és emberalakok becsesek, a melyek a mily kevésbé ismertek

¹ Erdélyi Múzeum, új f. III. köt. 337–348. és IV. köt.

Pannónia területéről, úgy látszik, éppen olyan gyakoriak a daciai területen s valószínűleg a délkeleti területeknek közelségéből magyarázhatók itt meg.

A cserépmécsék gazdag sorozata szintén jellemzi e nemű szerzeményeinket. Nyolcz különféle típus változatait találjuk közöttük. Sok persze bélyegtelen, de elég sok viseli a FORTIS bélyeget s ezek közül egyet tragikus álarcz díszít; egy az IEGIDI, egy más az ATIMETI, egy negyedik DONATI bélyegű, az ötödiknek bélyege pedig QCC.

Az agyagedények csoportja vételeink közt úgy forma, mint technika tekintetében igen változatos.

Igen gazdag a gyarapodás a bronzművesség alkotásaiban. Ezek közül itt csak egy rendkívül nemes formájú bronz merítőedényt és egy Herakles-szobrocskát akarok fölemlíteni, a melyek a legkíválóbb darabok; a mi természetesen nem azt jelenti, hogy jelentőség tekintetében a többi nem számít, mert ezeken túl még igen számos értékes darab tünteti ki szerzeményeink e csoportját, a melyben a bronzokon kívül csonttárgyak és üvegyöngyök is jelentékeny helyet foglalnak el. Az egész római kori e nemű szerzemény jelentőségéről — bár számszerű adat — az is tanuskodik, hogy majd másfélezer darabra rúg; tehát ez idei szerzeményeinknek szinte a felét teszi.

Fegyvertárunk ez évben figyelemreméltó módon alig gyarapodott és mindössze egy a XV. század első feléből származó vas-sarkantyú az, a mit szerzeményeink közül kiemelhetünk. Egyébként különösen ágyúgolyókból és gránátokból álló sorozatokkal gyarapították ezt a csoportot Enyeter Ferencz ny. csendőrezdes úr, br. Wesselényi Béláné és br. Bornemissza Eleménné úrnők.

Mikor az *erdélyi ötvösművesség* emlékeire vonatkozó gyarapodásunkról szólunk, ez idén is, éppúgy, mint a múlt évben dr. Hirschler József praelátus-kanonok-plébános úr az, a kinek nevét különös hálával kell jelentésem során felemlítenem. Ha azok után a lelketlen pusztítások után, a melyeket különösen e téren vittek véghez lelketlen kalmárszívű emberek, még is csakugyan lehetséges lesz az erdélyi ötvösművészségnek és egyúttal az erdélyi egyházművészeti emlékeknek olyan sorozatát nyújtani az Erdélyi Nemzeti Múzeumban, a mely ha nem is fog kiterjedhetni már az egész fejlődési sorozat minden típusára és változatára, de legalább az egyes korokat türethető példákban szemlélteti, úgy abban a praelátus úr ő méltóságának mindenestre oroslánrésze lesz. Hiszen ez idei szerzeményeink mind eltörpülnek azok mellett, a melyeket az ő gondoskodásának köszönhetünk. Nem akarjuk azt mondani, hogy az a három aranyozott ezüst kehely, az az ezüst füstölő, monsztránzia, pacifikale, tömjéntartó, szent olajtartó és szent ostayartó, a melyek a XVI. és XVII. századból erednek és a melyek a praelátus úr ő méltóságának nemes gondossága révén oly módon jutottak intézetünkbe, hogy a szászfenesi róm. kath. templom felszerelésére megfelelő összeget adtunk a róm. kath. Oltáregyesü-

letnek, első rangú műkincsek. Nem. Úgy a XVI., mint a XVII. század erdélyi ötvösségének meglehetősen szerény emlékei ezek. De édes Istenem, olyanok ezek a dolgok ma már, mint a Sybilla könyvei. Miután a legjelesebbeket elpazarolták külföldre, azok, a kiknek a lelkében nincs hazafiság, vagy műveltségük áll a zérus-fokon, meg kell becsülnünk a kevésbbé jelesekét is, sőt mint szellemi vagyunk ulolsó romjait kétszeres szeretettel kell fogadnunk.

Mindenesetre nagy segítségünkre van munkánkban az, hogy ma már a művelt erdélyi elemek melegebb érzéssel fordulnak fontos nemzeti intézményünk felé. Így gróf Vass Béla úrnak, Szolnok-Doboka vármegye főispánjának örökös figyelve mentette meg intézetünk számára a mező-záhi ezüstleletet. Ebben szereztük meg a női mellboglároknak azt a típusát, a mely a reformáció előtti időkben volt divatos. Eddig csak a reformáció utáni időkből való példákkal rendelkezett gyűjteményünk. Ez a kis ezüstlelet egyébként is érdekes, mert a délszláv vidékeken divatos pikkelyes ékszer egy példája is meg volt benne és így a mező-záhi lelet ez utóbbi ékszereknek kormeghatározójaként szerepel.

Ipartörténeti csoportunk három ásatásunkból jelentékenyen gyarapodott. Különösen nevezetes volt ebben a tekintetben az a kályhafiók-csoport, a melyet a székelyföldvári ásatás nyújtott. A XVI. századbeli kályhaművészre nyertünk hiteles emlékeket ezekben. A gazdasági akadémia területén teljesített ásatásunk a réz- és vasművesség XVI—XVII. századbeli emlékeiből szolgáltatott jó darabokat. Fiatalabb emlékek azok a cserepek, a melyek a dr. Buday Árpád által a régi nemzeti színház udvarán vezetett ásatásokból erednek.

Az ajándékok közül ezt a csoportot gazdagította a székelykálí sírlelet a XVIII. századbeli kapsokkal, gombokkal és ereklyetartó medaillonnal, Kelemen Miklós ajándékából. Özv. Roska Bogdáné és dr. Schilling Lajos XVIII—XIX. századbeli rézművekkel, Ényeter Ferencz XVIII. századbeli rézmozsárral, vasásóval, ékkel, gyertyatartóval, kulccsal és lakattal, egy facsigával és egy ón olajtartóval gazdagították gyűjteményünket. Ugyane csoport gyarapítására szolgáltak báró Bornemissza Elemérné, dr. Tutsek Sándor, Bencze Károly és özv. báró Wesselényi Béláné ajándékai.

Különösen értékes leletekkel gyarapodott ez a csoport vétel útján, melyek közül első sorban a csehétfalvi unitárius egyháztól vásárolt XV. századbeli föliratos bronz Pax-harangot kell említeni és ennek révén különös köszönetünket leróni dr. Boross György úrnak, az unitárius theologia dékánjának, a ki ennek az emlékek megszerzése körül lelkes buzgalmat volt szives kifejtteni. Vajha sikerülne az igen tisztelt dékán úrnak érvényre emelni a maga egyházában azt a fölfogást, a mely a mű- vagy tudományos becs-csel bíró emlékeknek megmentését abban az egyedül helyes módon látja, a mely a csehétfalvi harangot az Erdélyi Nemzeti Múzeum gyűjteményébe juttatta és egyúttal az eladó egyházközség érdekeit

is, meg a csehétfalvi híveknek a haranghoz fűződő kegyeletét is minden tekintetben megóvta.

Szép az a gótikus ízlésű, faragványokkal diszített XVI. századbeli asztal is, mely ez évi vételeink közt szerepel és meg kell említenünk egy festett faladát is, a mely a XVIII. század elejének elég jellemző darabja.

Mindenesetre jelentékeny ez évi vételeink között az a két szőnyeg is, a melyekkel immár szőnyegek száma nyolcz és félre szaporodott. Ezeknek egyike kisebb szultán-szőnyeg a XVII. századból, másika pedig igazán szép imaszőnyeg a XVI. század java készítményei közül. Úgy ezeket, mint régiebb szerzeményű szőnyegeinket ma már — igaz, nagy pénzáldozat árán — lege artis restauráltattuk és csak sajnálni lehet, hogy szomorú helyiségi viszonyaink között nem állíthatjuk ki a közönség okulására és gyönyörködtetésére.

Építészeti és szobrászati csoportunk gyarapodása egyenesen főlemelő. Nem csak azért, mert az e téren elért gyarapodás fontos nemzeti intézményünk iránt való fokozottabb érdeklődésről tanuskodik, de mert maguk az emlékek is igazán figyelemre méltók.

Hadd említsen legelső sorban régi és hű támogatóinkat, Réhling és Spáda építész urakat, a kiknek egy igen érdekes XVI. századbeli, homokkőből készült vállkövet köszönhetünk. Azután szólanunk kell a Kiskunfélegyházára szakadt dr. Porst Kálmán gimnáziumi tanár úrról, a ki egy 1583-ból származó kolozsvári címeres követ szerzett intézetünknek. Porst Kálmán úr erdélyi ember és rövid kolozsvári tartózkodását is arra használta föl, hogy Csiki Albert mozdonyvezető urat, e kő tulajdonosát, a kinek nem kisebb hálával tartozunk, rábírja az ajándékozásra.

Ezeket a szerzeményeket azonban messze túlszárnyalja intézetünknek ez évben legkiválóbb szerzeménye, a székelyzsombori XV. századbeli festett szárnyasoltár. Ismét ki kell emelnünk, hogy ez a szerzeményünk nem tartozik a szárnyasoltárok legjelesebbjei közé épp úgy, mint a hogy ötvösműveink sem nevezhetők chef d'oeuvres-nek, de hát mi már nem élünk abban a boldog korban, a mikor Erdély hemzsegett a műremekektől; előttünk a közöny és nemtörődömség, a kapzsisággal párosult hazafiatlanság és a lelkiismeretlen üzleti szellem tartotta rablóhadjáratait. Így hát azt, a mi megmaradt, lelkünkben kell szeretnünk és százszorosan meg kell becsülnünk. A székelyzsombori szárnyasoltár egy festett predellából, egy alsó, öt szoborral diszített nagyobb szekrényből, egy felső, három szoborral diszített kisebb szekrényből és négy szárnyból áll, a melyek közül kettő a nagy szekrény bezárható ajtajának két, elől-hátul festett szárnya, más kettő pedig a nagy szekrény két oldalát foglalja el és ezeket a széleken egy-egy oszlop határolja.

Micsoda nem remélt gazdagodása ez az Erdélyi Múzeumnak!

Vegyük csak a legridegebben:

A két szekrényben XV. századbeli erdélyi szobrászatunknak 8 alakja és a szárnyak szélén két gazdagon faragott architekto-

nikus tagozat, tehát 10 szobrászati emlék; a négy szárnyon 12 külön kép és a predellán is egy, az erdélyi képírásnak XV. századbeli emlékei. Vajjon nem gazdag gyarapodás-e ez?

És ha azt vesszük tekintetbe, hogy régiségtárunk immár a XV. századtól kezdve egészen a XVIII. század végéig terjedő sorozatot képes bemutatni tisztán erdélyi oltárokból, vajjon nem kell-e örömmel telni el szívünknek e gyarapodás láttára? Mert ne a gazdagok és hatalmasok, ne a dicsőségben tobzódók szempontjából tekintsük a dolgot, de vegyük tekintetbe azt, hogy a mi intézetünknek nem voltak pártfogói; a mi intézetünk az államtól is csak alamizsnát kap; a mi intézetünknek mindent drága pénzzel kell megfizetni és sokszor még a drága pénz sem elegendő arra, hogy erdélyi emlékeknek kihurcolását megakadályozzuk. A mi intézetünket nem támogatja egy diadalmas nemzet öntudatos büszkesége. A mi intézetünk nem támaszkodhatik még a letiport nemzetek elszánt munkájára sem. A mi intézetünk egy szerencsétlen korszak nemtörődömségével kénytelen küzdeni, tisztán abból merítve erőt, hogy az ő kötelessége gyűjteményeivel hirdetni e nemzet dicsőségét és a jövőnek derekasabb generációt nevelni.

Ilyen viszonyok között, bár szinte erőnkön felül áldoztunk anyagilag ezért az oltárért, mégis annak megszerzését intézetünk határozott sikerének kell tartanunk. De ez a siker nem egészen a mi áldozatainknak eredménye, mert ha nem áll segítségünkre Mikes János gróf, székelyudvarhelyi főesperes-plébános úr ő méltósága, a ki az oltárt tulajdonképen megmentette, ha az ő hazafias lelke nem áll őrt nemzeti intézményünk érdekei fölött és aztán ha szívén nem viselte volna gyűjteményeink sorsát Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök úr ő excellenciája, bizonyos hogy ma nem örülhetnénk a sikernek, mert hiszen csak a püspök úr ő nagyméltósága fenkölt gondolkozásának köszönhetjük azt, hogy az oltárnak intézetünk számára leendő eladásához az engedélyt megadta,

Ha azt a sok jóakaratot, a mely e gyarapodásunk megszerzésénél intézetünknek jutott, biztosítani lehetne, annak számára állandóan és Erdély művelt köreiben mindenütt — jóságos Isten! — micsoda ragyogó fejlődés perspektívája nyílnék meg előtte!

Kép-rajz- és metszetgyűjteményünk fejlődéséről addig, a míg kellő helyiségeink nincsenek, mindig csak igen gyenge jelentést tehetünk. Ez évben is, bár 189 drbból áll, mégis mindössze csak egy fára festett XVII. századbeli szentképet emelhetünk ki, a mely Enyeter Ferencz csendőrezredes ajándéka, továbbá Sárdi Istvánnak (XIX. századbeli kolozsvári festő) egy férfi-aktját, a mely dr. Roska Márton egyetemi tanársegéd ajándéka, Melka Vinczének a demsusi tornyot ábrázoló olajfestményét, a mely a művész ajándéka és végül Veress Zoltán, Erdőirtás Szlavóniában cz. olajfestményét, a mely dr. Veress Elemér egyetemi magántanár ajándéka.

A *gyógyszerészeti múzeumra* vonatkozó gyűjtést dr. Orient Gyula úr ez idén is ernyedetlenül folytatta, jóllehet buzgalmát erősen hátráltatja az a körülmény, hogy a gyógyszerészeti múzeum

megfelelő kiállítására helyünk mindeddig még nincs. E nemű szerzeményeink mégis 13 darabot tesznek ki, a melyeknek megszerzéséért egyedül Orient Gyula dr. urat illeti a palma és mi igen örülünk, hogy önzetlen fáradozásaiért itt is köszönetet mondhatunk.

Végül minden nyomorúságunk mellett is jól esik lelkünknek az a hatalmas gyarapodás, a melyről *néprajzi csoportunkban* adhatunk számot.

Tavaly még csak a Vegyes csoportban számoltunk be e nemű szerzeményeinkről, de ma már nyugodt öntudattal és minden elbizakodottság nélkül jelenthetjük, hogy az Erdélyi N. Múzeum néprajzi osztálya, a mely arra van hivatva, hogy Erdélynek központi néprajzi gyűjteményévé váljék, meg van és öntudatos terv szerint szakszerűen fejlődik. Néprajzi osztályunk anyagának egy része három szobában múzeális módon felállítva készen áll, még pedig az őshalászat, földművelés és a népi faragó-metsző művészetre vonatkozó csoportjaiban. Hatalmas textilművészeti csoportja, a mely eddig a Kalotaszegre, a Mezőségre és Toroczko vidékére terjed a magyarság csoportjaiból és különösen Brassó vármegyére terjed a szászság szempontjából, nemkülönben keramikus csoportunk, a mely úgy minőség, mint mennyiség tekintében szinte páratlan a maga nemében, egyelőre még más két raktárhelyiségünkben áll, rendszerezve, lajstromozva, kiállításra készen. Ez idei szerzeményeink összege 365 darab és ebben szaki szempontból legkiválóbb az a gyűjtésünk, a melyet a Múzeumok és Könyvtárak Országos Felügyelőségének anyagi segítségével a Felső-Szamos és a Mezőségi tavak népies halászatának szakszerű tanulmányozása közben gyűjtöttünk és a mely oroszánrészében az őshalászatra, kisebb részében pedig miscellanea-csoportunkra tartozik.

Éremtárunkról csak jót és szépet jelenthetek, mert hiszen összes éremszaporodásunk 1466 drbot tesz ki az egyetem régészeti intézetében és gyűjteménytárunkban. Az így gyűlt anyag csupa szakszerűen kiválogatott jó anyag, csak az az egy nagy hibája van, hogy miután legnagyobb részt a leletekből való vásárlásra vagyunk utalva, éppen az a csoport igen gyenge gyarapodású, a mely bennünket legközelebb érint, t. i. az erdélyi. Ennek a csoportnak gyarapításához sok pénz kellene, mert az erdélyi érmek a piacon nagyon keresettek. De majd talán ebben a tekintetben is javul a helyzet.

Egyebekben talán érdekelni fogja a tek. közgyűlést, hogy látogatóink száma 2020 volt, hogy a helybeli iskolákon kívül az apahidai, szegedi, egri, nagykállói és medgyesi iskolák növendékei látogatták meg gyűjteményeinket, hogy részt vettünk a londoni kiállításban, hogy rendelkezésre állottunk a hazai és külföldi múzeumoknak, részben meghatározás, részben praeparálás, részben más szakbeli dolgokban. Az iparművészeti iskolának segítségére voltunk himzsmintáinkkal, Mr. Balwin Brown-nak az edinburgi múzeum igazgatójának; dr. Hubert Schmidtnek, a berlini egyetem

magántanárának; dr. Hampel József egyetemi tanár, udv. tanácsos, a M. Nemzeti Múzeum régiségtára igazgatójának. Dr. Hirschler Józsefnek, EKE turisztikai osztályának, Magyar Történelmi Társulatnak, egyetemünk könyvtárának, a kolozsvári Oltáregyesületnek, dr. Pataky Jenőnek, dr. Veress Endrének, Csérer Lajosnak, gróf Korniss Károlynak, dr. Hanuy Ferencz egyetemi tanárnak, Seprődi Jánosnak, a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének, a wieni Hofmuseumnak, Orsz. börtönügyi múzeumnak gyűjteménytárunk tárgyairól készített fényképekkel állottunk szolgálatára. Ha még azt is megemlítem, hogy nálunk rendezte a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége második régészeti tanfolyamot a vidéki múzeumok vezetői számára, melyről más alkalommal részletesen szólottam¹ -- kiténik, hogy megtettünk mindent, a mi csekély erőnktől tellett, de természetes dolog, hogy azokat a bajokat, a melyek a helyiség hiányából, tisztviselői állásaink rendezetlenségéből és a pénz szűkéből fakadtak, bármily számosak is, meg nem akadályozhattuk. Ezek a bajok rajtunk kívül álló tényezők mulasztásaiból erednek és igen súlyosak. Alkalmasak arra, hogy ennek az intézetnek, a melynek javáért annyi munkát áldoztunk, nemcsak súlyos károkat okozzanak, hanem azt a legkétségbeesettebb katasztrófákba vigyék. Korábbi jelentéseimben kifejtettem ezeket a mulasztásokat s azért most nem sorolom fel őket, de jeleznem kell, nehogy a katasztrófa, ha esetleg bekövetkezik, váratlanul találja egyesületünket. Ha rámutattam a kép örvendős oldalára, nem szabad elsiklanom annak szomorú oldala felett sem.

Végül álljon itt azoknak névsora, kik ez évben is kegyesek voltak *ajándékaikkal* felkeresni intézetünket s kiknek jól esik e helyen szívből jövő köszönetet mondanunk. Ezek:

Auner Mihály	Esztegár János
Balla Mihály	Fisch Vilmos
Dr. Barabási István	Ferenczi Endre
Bányai Béla	Gampe László
Bencze Károly	Gál Ödön
Berki József	Dr. Genersich Gusztáv
Birtalan Albert	Glück Lázár
Br. Bornemisza Eleménné	Dr. Gyalui Farkas
Boros Jenő	Hajek Mór
Buday György	Hosszú Albert
Csiki Albert	Hubai Károly
Csiszár Béla	Izsák Samu
Csiszér Ákos	Jaczkó Károly
Demeter István	Br. Jósika Aladár
Dietrich Emma	Kapatán Márton
Enyeter Ferencz	Kelemen Miklós
Dr. Erdélyi Pál	Kis Béla

¹ Erd. Múz. Új folyam III. köt. 228. s köv. lapok.

Kolozsvármegye
Kolozsvári szabóipartársulat
Kovács József
Kovács István
Kovács Ede
Landeszman Jenő
László Gyula
László József
Lászlófi János
Leményi László
Lévay Gyula
Lugosy István
Magoss Irén
M. Keleti Tengerhajózási r. t.
Májer Sándor
Matus Endre
Melka Vincze
Gr. Mikes János
Mikó Gyula
Moldován Antal
Muntyán Gyula
Nagy Samu
Nemes Sándor
Dr. Orient Gyula
Pap János
Pap László
Peielle Róbert
Pojlák János
Dr. Pósta Béla
Poszler Károly
Raduch Béla

Rehling és Spáda
Reznek Mihály
Rigó Lajos
Roska Márton
Özv. Roska Bogdánne
Roth Viktor
Salamon Zsigmond
Özv. Sárdi Ferenczné
Sárdi Olga
Dr. Schilling Lajos
Sebastian Hann-Verein
Simonffy Rózsika
Smil Ignác
Szabó György
Szász István
Szász Károly
Szász Pál
Szászfenesi r. kath. egyház
Szigeti Lajos
Sztenka Lajosné
Szokolay István
Tamás Ferencz
Tarcsa Lajos
Gr. Teleki Domokos
Dr. Tutsek Sándor
Vallás- közokt. miniszterium
Dr. Veress Elemér
Weinrich Rezső
Weisz Mór
Özv. br. Wesselényi Béláné
Zöld Béla

Kolozsvár, 1909 januárus 26-án.

DR PÓSTA BÉLA

igazgató.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum éremtárának gyarapo-

	Ó - k o r i				Közép - k o r i			
	folyó			összesen	folyó			összesen
	arany	ezüst	bronz		arany	ezüst	réz	
Ókori: Római	22	11						1
Hazai: Magyar					1			
K ü l f ö l d i								
	Összesen :	22	11		33	1		

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum éremtárának gyarapo-

	Ó - k o r i				Közép - k o r i			
	folyó			összesen	folyó			összesen
	arany	ezüst	bronz		arany	ezüst	réz	
Ó-kori (Görög . . . . .)	4							4
(Barbarus . . . . .)	2							2
(Római . . . . .)	4	29						33
Hazai Magyar					1			1
Kül-földi (Osztrák . . . . .)								
(Frankfurt a/M. . . . .)								
(Európai . . . . .)								
(Európai . . . . .)								
Összesen :	10	29		39	1			1

dása az 1908-dik év folyamán ajándékokból.

Ú j - k o r i											Kegyeleti	Plaquette			Papir-pénz		Játék-pénz		Keresk. bárczák	Végösszeg		
folyó					emlék					összesen		arany	ezüst	bronz	összes.	összes.	réz	más				
arany	ezüst	nikkel	réz		arany	ezüst	nikkel	bronz	más													
1	7									6									33			
	5									2	1								23			
		1	1																13			
		1	1																2			
				3															3			
																			3			
	1																		2			
	1	2																	3			
																			2			
																			3			
																			2			
	2																		5			
	1																		2			
	1																		1			
	2																		2			
	1	2	1																4			
																			4			
																			4			
																	23	1	24			
																			2			
Összesen :	12	10	16					1	8	1	59	2					7	7	23	1	7	133

dása az 1908-dik év folyamán vásárlásokból.

Ú j - k o r i											Kegyeleti	Plaquette			Papir-pénz		Játék-pénz		Keresk. bárczák	Végösszeg	
folyó					emlék					összesen		arany	ezüst	bronz	összes.	összes.	réz	más			
arany	ezüst	nikkel	réz		arany	ezüst	nikkel	más													
																			4		
																			2		
																			33		
	60							1			61			2		2			63		
	1										1								1		
																			1		
																			1		
																			5		
																			5		
Összesen :	1	60						1			62			2		2			5	1	110

Kimutatás

az Erdélyi Nemz. Múz. régiségtárának 1908. évi gyarapodásáról.

Anyag	Beszerzés módja	Óskori	Görög	Római	Népvárdor- lásokori	Fegyver- tári	Közép- és újabbkori örvösségi	Ipar- történeti	Costume	Architek- tonikus és sculptur.	Kegyeleti csoport	Képrajz és festmény	Gyógyszer- tári	Néprajzi	Vegyes	Összesen	Főösszeg
		c s o p o r t															
Arany	ásatás vétel ajándék letét	3	2				1									6	6
Ezüst	ásatás vétel ajándék letét			1 2			5 2 10		11						1	1 7 14 10	32
Réz	ásatás vétel ajándék letét	4							7 5							4 7 5	16
Bronz	ásatás vétel ajándék letét	26 3		62 304 4				3 1 2								65 331 9	405
Vas	ásatás vétel ajándék letét	1		209 14		1		25 2 4						3 21		235 17 139 4	395
Kő	ásatás vétel ajándék letét	32 6		7 18				1 1		8					1	7 52 15	74
Agyag	ásatás vétel ajándék letét	19 101		142 123 3				63 30 10						3		205 172 117	494
Fa	ásatás vétel ajándék letét							2 2 1						1 3 15		2 21 1	24
Üveg	ásatás vétel ajándék letét			103 1				1 3						9		104 1 12	117
Egyéb	ásatás vétel ajándék letét	6 3		28 635				3 3 2	3 3	1		180	1	149 5 2		28 793 198 2	1021
Összesen	ásatás vétel ajándék letét	91 113	2 1097	552 7	1	6 2	92 39 10	3 12	3 3	9		181	13	149 26 24	645 1385 532 22	2584	
Főösszeg		204	2 1656		22	18	276	3	9			181	13	175	25	2584	

Kolozsvár, 1908 december 31-én.

Dr. Pósta Béla,
igazgató.